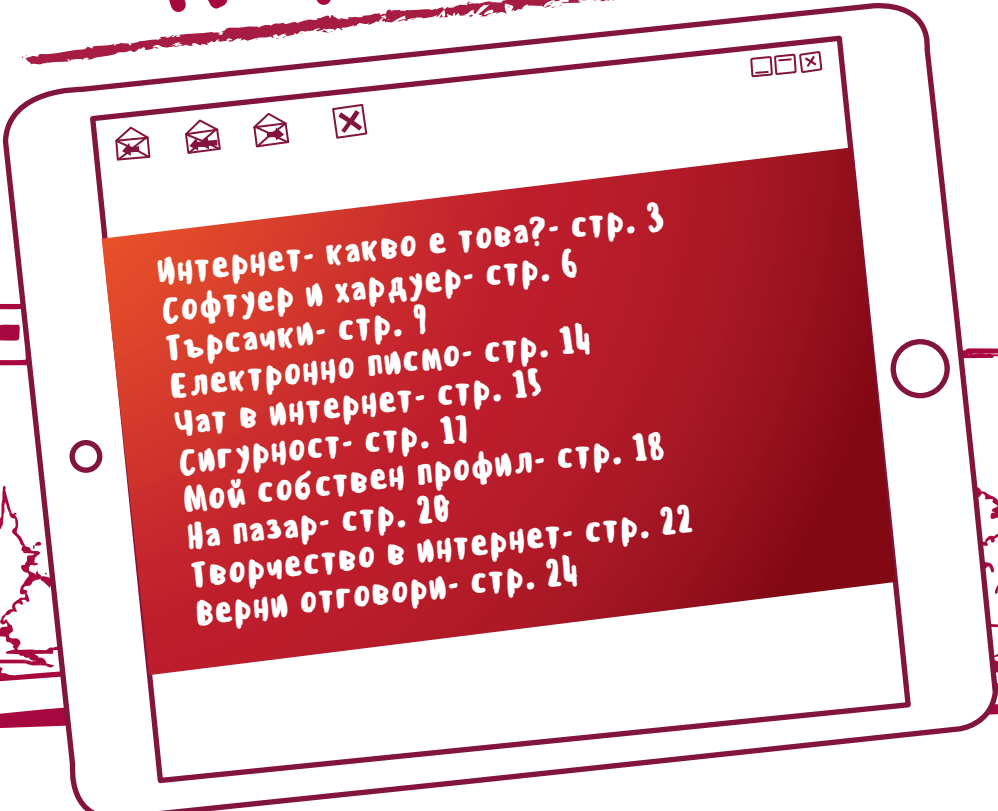

ИНТЕРНЕТ ЗА ВСИЧКИ ДЕЦА

съдържание

Интернет- какво е това?-	стр. 3
Софтуер и хардуер-	стр. 6
Търсачки-	стр. 9
Електронно писмо-	стр. 14
Чат в интернет-	стр. 15
Сигурност-	стр. 17
Мой собствен профил-	стр. 18
На пазар-	стр. 20
Творчество в интернет-	стр. 22
Верни отговори-	стр. 24

АЗ СЪМ
МАРТИ

АЗ СЪМ
МАЯ

Интернет Какво е това?

Една голяма мрежа около Земята

Питал ли си се някога какво е интернет?

Можеш ли да си представиш интернет като една голяма мрежа, разпростираща се около Земята и свързваща много компютри един с друг?

По-рано тази мрежа се е състояла от истински медни кабели. Днес тя е съставена предимно от стъклени влакна. Вече често дори няма никакви кабели. В тези случаи интернет идва по въздуха от антени или сателити от космоса.

Но как идва информацията от един компютър до друг? Това става по следния начин: компютрите трансформират цялата информация (текстове, картинки или цветове) в свой собствен език, който се състои само от много 0 и 1. Когато отвориш един уебсайт, на твоя компютър се изпращат чрез интернет различни 0 и 1 и той ги превръща обратно в текстове, картинки и цветове.

Така че, независимо дали играеш, гледаш видео или сърфираш в интернет, на заден план твоят компютър през цялото време прави сметки. Затова и някои хора наричат компютъра „калкулатор“.

Как е започнал съществуването си интернет?

В началото се е състоял само от 4 компютъра, а днес – от милиони! През 1969 четирите компютъра вече могат да се свържат директно помежду си в мрежа. Постепенно се добавят все повече компютри и се развиват мрежи и на други места. В началото на 80-те години, за първи път са свързани помежду си няколко мрежи – така възникват „взаимосвързаните мрежи“ (Interconnected Networks). А съкращението на тези дълги английски думи звучи просто: интернет (internet).

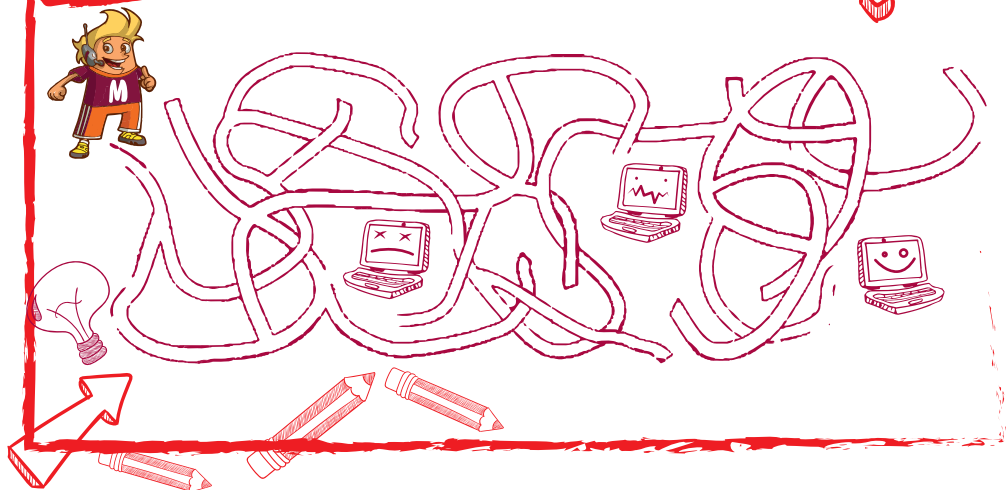
Интернет

Какво е това?

Помогни на Марти да намери пътя към работещия компютър:
(верният отговор е на стр. 24)

задача

Тук можеш да си водиш записки за тази страница:

И какво означава
сега това "www" в началото?
А буквите в края на един
интернет адрес?

www и интернет адреси

WWW е съкращение от World Wide Web и това преведено означава „Световна Мрежа“.

Един интернет адрес е като един пощенски адрес. Той казва на твоя компютър къде „живее“ един уебсайт във www. А един цялостен интернет адрес изглежда например така:

ЗАДАЧА

Викторина за държави

Свържи домейните с държавите:

(Верните отговори са на стр. 24)

Австрия	.rs
Германия	.tr
Сърбия	.hr
Хърватска	.at
Турция	.de

Софтуер и хардуер

Хардуер е всичко, което можеш да докоснеш – например компютъра, клавиатурата, мишката, мобилния телефон, таблета и други.

Софтуер е всичко, което не можеш да докоснеш – например определени компютърни програми. Те казват на компютъра какво трябва да направи и да покаже.

Марти, мога ли да сърфирам днес навсякъде и по всяко време?

Да, но се нуждаеш преди това от няколко неща: достъп до интернет, хардуер и софтуер.

С кои от следните уреди можеш да се свържеш с интернет:
(верните отговори са на стр. 24)

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

ДА
 НЕ

Тук можеш да си водиш записки за тази страница:

Клавиатура

За да можеш да работиш с компютъра си, клавиатурата е особено важен уред за въвеждане на информация. Но сигурно вече ти е направило впечатление, че някои букви и знаци се намират много трудно. Разгледай клавиатурата на един смартфон или таблет. Там буквите са точно разделени. Специалните знаци виждаш обаче тогава, когато извадиш още менюта на клавиатурата.

Изпробвай клавишите

Тук можеш да си водиш записки за тази страница:

ЗАДАЧА

Намери клавишите

Опитай да напишеш следното в текстообработваща програма на твоя компютър!

На една клавиатура има много комбинации от клавиши и „бързи клавиши“ – ето някои от най-важните за компютъра:

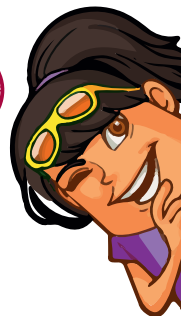
 + до големи букви

 + до знаци над цифрите (например, % над 5)

 + = маркирай всичко

 + = копирай маркираните текст/картина

 + = постави копираните текст/картина

marti@abv.bg
www.google.com

Важно: Първият клавиш (например) трябва първо да се натисне и задържи; след това се натиска и втория.

Тук можеш да си водиш записки за тази страница:

ТЪРСАЧКИ

След като включиш компютъра, се появяват много различни символи (така наречените „икони“), които можеш да натиснеш. За да се свържеш с интернет, трябва да натиснеш някоя от следните икони:

Заг тях се крият интернет програми (също софтуер), които са нужни, когато искаш да сърфираш в мрежата. Те се наричат „Browser“, което се произнася браузър. На български - търсачка. Различните браузъри могат да правят почти едно и също, но са от различни фирми – както например има шоколаг с различни марки.

Приложения

„Приложението“ е софтуер, програма за мобилни устройства като смартфони или таблети. На английски се нарича „app“, което е съкращение от английската дума „application“. Има безплатни приложения и такива, които изискват плащането на малка сума. Решавай с родителите си или с възрастен, на когото имаш доверие, кои приложения да свалиш. Ако прочетете оценките и сте разгледали умалени изображения на приложението, това може да ви помогне да се ориентирате по-лесно.

ЗАДАЧА

Уау, сега вече знам
още толкова неща
за интернет...
Главата ми прелива
от нови думи!

Открийте скритите думи: браузър, сърфиране, мрежа, клавиатура, интернет, хардуер, софтуер, приложение, смартфон, имейл.

И С Л О П Ш Б Р А У З Ъ Р Ъ М П Г Ю
М Е К С Ъ Р Ф И Р А Н Е Й Л Р Е Я М
Е М Р Е Ж А С М Я Р П В А К Е Й Я Т
Й Р К Г К Л А В И А Т У Р А Ж Н К Л
Л Р П Я Ю М У К А И Н Т Е Р А Т Е
Г К С М У А С Ч К Л Й А У Й В Т Я Л
М А К У И Ц П Р И Л О Ж Е Н И Е А О
Х А Р Д У Е Р Й Ж М П Я М А Я Т О С
С О Ф Т У Е Р Т А Т Я Н С Я Я С И Н
Г С М А Р Т А С М А Р Т Ф О Н А Й Л

Имам още
въпроси!

www - къде намирам какво? Намиране на отговори, скрити в интернет

Имаш въпроси от различни области. Със сигурност някъде има отговори и на твоите въпроси. Но къде? Провери ли вече в интернет? Магическата гума се нарича „търсачка“!

Стъпка по стъпка Търсене с търсачка

◎ Стъпка 1

Най-известната търсачка е Гугъл. Набери www.google.bg в адресната лента на твоя браузър. Това е компютърната програма, с която се свързваш с интернет!

◎ Стъпка 2

Натисни клавиша „Enter“ (означаващ „Влез“) и вече си при прозореца за търсене на Гугъл.

◎ Стъпка 3

Кои гуми биха могли да бъдат важни, за да може търсачката да търси за теб именно това, което искаш да знаеш? Помисли!

◎ Стъпка 4

Напиши гумите в полето за търсене и натисни клавиша „Enter“. Хоп, и вече си при твоите резултати от търсенето!

СЪВЕТ
Още търсачки:
www.bing.com www.yahoo.com

ЗАДАЧА Пробвай!

Въпрос:

Как се казва столицата на Румъния?

Най-важните гуми, които трябва да загадеш в търсачката, са: „столица“ и „Румъния“.

Пробвай сега сам. Подчертай най-важните гуми в тези въпроси и намери верния отговор в интернет:

1. Каква е дължината на Китайската стена?

-----

2. Колко е висока Айфеловата кула в Париж?

-----

3. Как се казва столицата на Испания?

Напиши в търсачката подчертаните гуми.

Намираш ли отговори на въпросите?

Не забравяй – винаги натискай лупата или клавиша „Enter“.

(Верните отговори са на стр. 24)

Тук можеш да си водиш записки за тази страница:

Резултати от търсенето

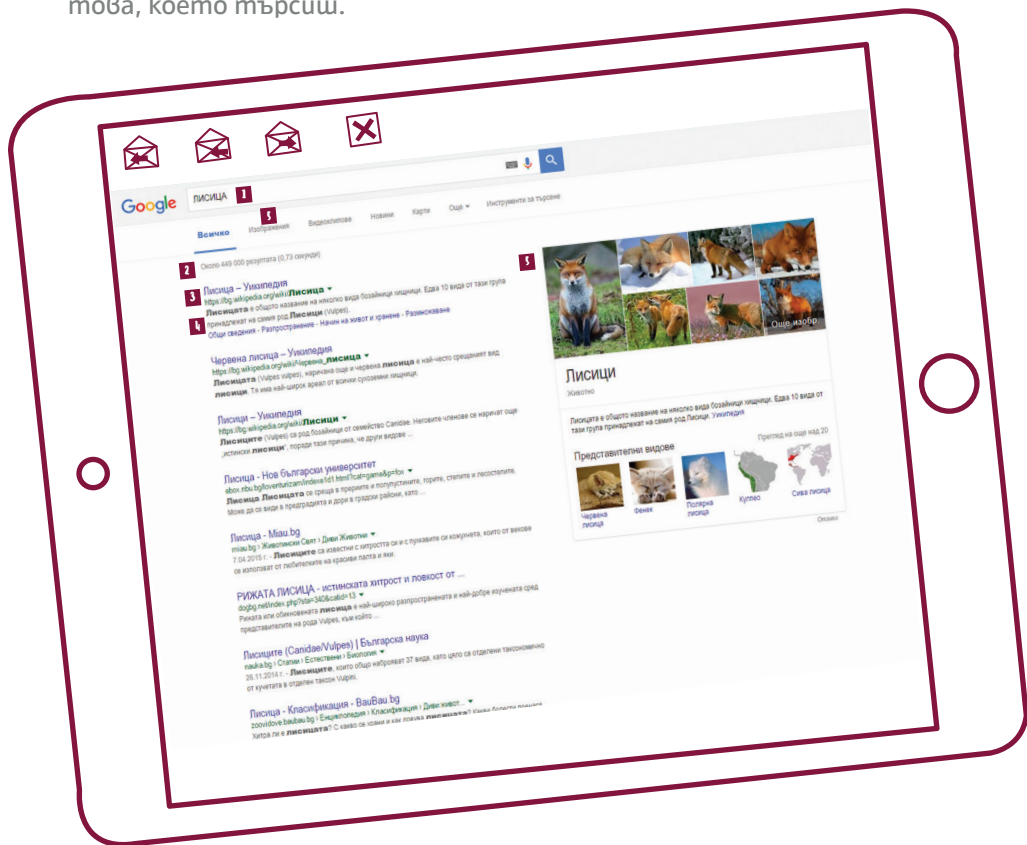
- ⊙ Невинаги първият предложен линк е най-добрият! Прочети внимателно заглавието и краткото описание, преди да отвориш уебсайта!
- ⊙ Сравни отговорите, които си намерил. Разгледай най-малко два различни уебсайта, за да провериш своя резултат от търсенето.
- ⊙ Нямаш успех? Може би ти трябвават други ключови гуми!

Как функционира Гугъл?

Къде се намира полето за търсене и къде намираш картинките? Мая ще ти помогне да намериш това, което търсиш.

- 1** Това тук е полето за търсене.
- 2** Тук е показано колко страници е намерил Гугъл за тази ключова дума.
- 3** Това е заглавието.
- 4** Това е кратко описание на съдържанието на уебсайта.
- 5** Можеш да натиснеш тук, ако търсиш изображения на лисица.

Електронно писмо

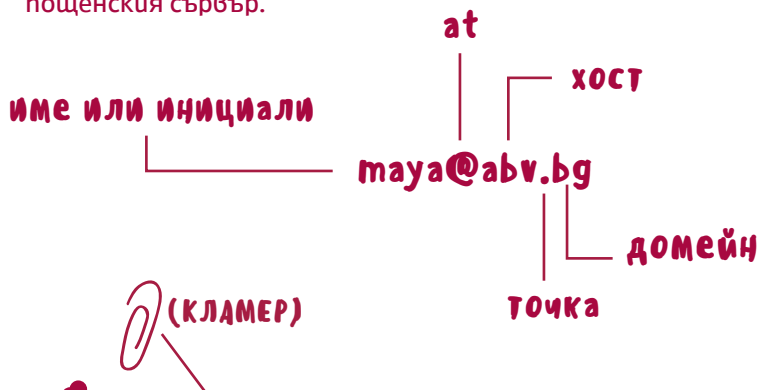

Чрез интернет можеш да пращаш съобщения и да поддържаш контакт с твоите приятели – независимо дали те са някъде в България, в Португалия, Китай или Турция. И при това – мигновено! Писма, които можеш да пращаш по интернет, се наричат имейл. Това е съкращение от „electronic mail“ и в превод означава електронно писмо. За да можеш да пращаш имейли, трябва да се регистрираш при доставчик на имейл услуги.

@ идва от английската дума „at“. Превежда се като „при“.

Домейн – идва от английската дума domain и означава област, територия. Това виртуална част от интернет пространството, в която се намира сайта.

Хост – идва от английската дума host и означава домакин. Това е името на пощенския сървър.

В един имейл можеш да изпратиш и прикачен файл. Натисни върху този знак – тогава можеш да избереш документ, който е съхранен на твоя компютър. Може да е снимка, картинка, текст.

Какво всъщност е спам?

Понякога получаваеш имейли, които въобще не са желани. Те идват често от адрес, който изобщо не е познат. Такива имейли се наричат „спам имейли“. Изтривай спам имейлите, без да ги отваряш! Често именно те съдържат опасни вируси, които вредят на твоя компютър и дори могат да го повредят!

Чат в Интернет

Обичаш да се срещаш с приятели и приятелки, за да играеш и да поговориш? Това е възможно и в интернет!

В интернет можеш не само да изпращаш имейли, но и да говориш в чат. Там можеш да пишеш съобщения, които другите виждат веднага и също могат да ти отговорят веднага.

Има различни видове чат:

- ⦿ Уебсайтове, в които се регистрираш и в които трябва да си избереш прякор за чата (ник).
- ⦿ Уебсайтове, в които вече имаш профил – като сайтове за игри или социални мрежи.
- ⦿ Освен това, можеш да чатиш чрез приложения за съобщения на твоя мобилен телефон или програма за съобщения на твоя компютър.

МЕЖДУ ДРУГОТО: Ако не искаш само да пишеш, можеш да говориш чрез интернет и дори да видиш събеседника си на екрана на монитора - например с програма за интернет разговори като Skype, Viber или WhatsApp.

Важни правила в чата

НЕ СПОДЕЛЯЙ

Не разкривай на непознати лична информация - истинското си име, адрес, телефонен номер или имейл!

БЪДИ ВЪЗПИТАН

Бъди вежлив към останали участници в чата. Избягвай обиги!

НАБЛЮДАВАЙ

В интернет може умело да се лъже. Събеседникът ти може да те заблуди относно възрастта си или да ти даде друга невярна информация. Не вярвай на всичко веднага!

МИСЛИ

Когато някой иска от теб нещо, което ти изглежда странно (например, да му пратиш снимки гол до кръста), кажи категорично „Не!“. Говори за това с родителите си или възрастен, на когото имаш доверие!

Съкращения в чата

Ето най-важните съкращения в чата:

afk away from keyboard – в момента не съм на компютъра

brb be right back – връщам се след малко

си see you – го скоро

g grin – хилене

omg oh my god – о, Боже мой

plz please – моля

thx thanks – благодаря

wb welcome back – добре дошъл отново

yolo you only live once – живееш само веднъж

Икони за емоции?

Много важни в чата са емотиконите – това са икони за емоции!

С емотикони (или смайлита) можеш да покажеш в интернет какво е твоето настроение в момента: гали се смееш, намигваш или гледаш тъжно.

ЗАДАЧА

Объркване на чувства

Емотиконите са изцяло разместени! Свържи емотиконите със значенията им. (Верните отговори са на стр. 24)

радостен

тъжен

намигвам

силен смях

плач

целувка

изумен

плезя се

роза

:-D

@J,-

:-)

:-P

:-*

:-(

;--(

;)

:-D

ТЪМНИ ЪГЛИ В ИНТЕРНЕТ

SOCIAL
NETWORK

Интернет е необятен и има много за откриване! Забавно и възбудяващо, понякога и малко страшно! Искаш ли да знаеш как можеш да станеш специалист по сигурността, когато сърфираш в интернет? Тогава прогължавай да четеш!

При общуване с много хора е възможно някои от тях да се почувстват изключени или раздразнени. Ако някой се отнася зле с теб онлайн, наричаме това „кибертормоз“ и, за съжаление, той се среща много често. Да станеш жертва е по-лесно, отколкото мислиш. Това важи най-вече за хора, които смятат, че не могат да попагнат в подобни капани. Кибертормозът е не само несправедлив, той дори е забранен.

Да се справим с кибертормоза

Ти жертва ли си на тормоз? А някой, когото познаваш? Тогава направи нещо! Сподели с родителите си или с възрастен, на когото имаш доверие. Можеш да се обърнеш и към Националния център за безопасен интернет (www.safenet.bg). Съвет можеш да получиш и по телефона на номер 116 111.

Представи си интернет като огромен замък. Там има страхотни помещения, пълни с игри или книги, галерии с картини и кинозали. Да влезеш в уебсайт е като да отвориш врата в този замък. Но там може да има и страшни помещения. В интернет има сайтове за възрастни, в които може да станеш свидетел на насилие или да видиш голи хора. Понякога има спорове и подлости. Това се дължи на факта, че хората могат да публикуват различни неща в интернет. Тази възможност е чудесна, но някои публикуват и съдържание, което не е позволено. Не всички странни сайтове са забранени, но понякога не са предназначени за деца (със сигурност знаеш това от филмите).

Неприятна страница и сега какво?

www

! Ако попагнеш на страница, която ти изглежда странна, тогава просто я покажи на твоите родители или на възрастен, на когото вярваш. Всяка страница, която отваряш – независимо дали го правиш умишлено или не – можеш да затвориш! Просто натисни върху X, който ще намериш най-често горе вдясно.

Намерих такава
интересна страница!
Ще се регистрирам и ще си
направя собствен профил!

Мой собствен профил

На някои страници можеш да се регистрираш и да си направиш свой собствен профил. Имаш възможност да споделяш информация за себе си с другите и да се срещаш онлайн със своите приятели. Това е забавно! Но, внимание: сравнявай винаги с истинския живот! Ако не би разказал нещо на някой непознат на улицата, тогава не го прави и в интернет!

- ⦿ Дръж се в интернет като таен агент – твоите персонални данни трябва да останат тайни! Никога не споделяй своето име, телефонен номер, възраст и адрес в интернет с непознати!
- ⦿ Не качвай свои снимки в интернет! Те могат да попаднат навсякъде, всеки може да ги види.
- ⦿ Измисли за своя профил подходящ прякор, който не издава нищо за теб.
- ⦿ Бъди приятел само с хора, които познаваш и в истинския живот.
- ⦿ Не споделяй с никого паролата си, дори с най-добрия си приятел.
- ⦿ Проверявай редовно настройките за сигурност на своя профил.
- ⦿ Ако имаш въпроси, обърни се към родителите си или към възрастен, на когото имаш доверие!

Моята парола е СУПЕР сигурна

Искаш да си създагеш профил или да се регистрираш на сайт за игри? Тогава ти е нужна парола. За какво трябва да внимаваш при създаването на супер сигурни пароли? Ние събрахме най-важните съвети за теб!

Сигурна парола:

- ⊙ Твоята парола трябва да се състои най-малко от 8 символа.
- ⊙ Използвай малки и големи букви, числа и други символи (например ?, !, :, ;).

Несигурна парола:

- ⊙ Избягвай прости последователности от числа или букви (например 123456 или abcde).
- ⊙ Не избирай собственото си име или рождената си дата (например timi2006, піki02042007 или тата123), телефонния си номер или гума, която наистина съществува.

ЗАДАЧА Супа от пароли

Емотиконите са изцяло разместени! Свържи емотикони със значенията им. (Верните отговори са на стр. 24)

123456

5f2?31

Mama123

Uvwxyz

12MuG

wd52zz

Zoew87_kei!

lfjTeiow,67uF?

JuDh2013egtGg!

НАПЪЛНО СИГУРНА

СТАВА

НАПЪЛНО НЕСИГУРНА

Сигурна парола – лесно за постигане

Един чудесен трик за намиране на добра и сложна парола, който можеш да си запишеш, е: измисли си изречение с минимум 8 букви и числа.

Например: Аз и моите приятели играем всеки ден 5 игри! Когато вземеш от всяка гума първата буква, маркираш числата и специалните знаци, се получава твоята парола: AimPivd5i!

Колко хубаво!
Аз съм десетхилядният
посетител на този сайт
и получавам безплатно
смартфон. Юху!

Сигурна ли си,
че не те мамат?

Внимание, твърде изгодни оферти

Представи си, че се разхождаш спокойно в града. Изведнъж, някой изскача от съседния ъгъл и ти подвиква: „Хей, ти си стотният, който мина покрай мен днес! Подарявам ти един смартфон! Трябва само да си напишеш името и телефона на тази бележка.“ Най-вероятно бързо ще съобразиш, че нещо тук не е както трябва.

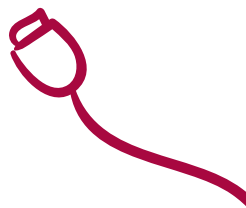
Така е и в интернет! Прозорци, които изскачат изведнъж и ти обещават прекрасен подарък, трябва да затвориш с X, който се намира най-често горе вдясно. Такива примамващи оферти са само трик, за да вземат пари от теб или да получат гостъп го личните ти данни.

Купи, купи, купи СУПЕР ПРЕДЛОЖЕНИЕ

Много хора искат да провадат нещо в интернет и затова правят реклама на своите продукти. Въпреки това, не веднага се вижда, че става въпрос за реклама. Така може да се подведеш да поръчаш или купиш нещо, което си мислел, че е безплатно, което не ти е необходимо или не отговаря на описанието.

Как може да се разпознае рекламната?

- когато се появяват думите „оферта“, „супер изгодно“, „само днес“, „специално за теб“, „gratis“, „безплатно“ или „купи“
- цветни изображения
- мигащи знаци
- музика
- сумата „обява“ е изписана с много гребен шрифт

Внезапен поп-ъл

Особено госагна е рекламата, която изскача по време на най-вълнуващата телефонна игра! Такава реклама се нарича поп-ъл (pop up). За затваряне на поп-ъл рекламите ти е нужно набито око. Често, полето за затваряне е скрито. Затова гледай внимателно и не натискай произволно на поп-ъла.

Оп, купено!

**КАКВО МОЖЕШ ДА НАПРАВИШ,
АКО СИ КУПИЛ НЕЩО ПО НЕВНИМАНИЕ?**

- ◎ Кажу непременно на родителите си или на възрастен, на когото имаш доверие!

ЗАПЛАЩАНЕ С МОБИЛНИЯ ТЕЛЕФОН?

В интернет може да се заплаща с мобилния телефон (например, за игра, музика или забавни приложения). Говори с родителите си какво може и какво не може да пазаруваш.

Тук можеш да си водиш записки за тази страница:

ТВОРЧЕСТВО В ИНТЕРНЕТ

ЕДИН СВЯТ, ПЪЛЕН С ВЪЗМОЖНОСТИ

Креативен ли си? Майсториш, пееш или фотографираш? В интернет има много възможности да си креативен и да твориш. В тази глава ще получиш добри съвети кога и как можеш да направиш това.

Както вече знаеш, интернет свързва целия свят. Естествено, в тази голяма мрежа има много неща за откриване и за правене. Например, можеш да обработваш снимки, да пишеш истории, да рисуваш комикси, да направиш свой уебсайт, да четеш, да рисуваш, да правиш филми и много други.

С много от тези забавни неща можеш да започнеш веднага. Понякога обаче ти трябвават програми, които първо трябва да свалиш. Когато запазваш нещо от интернет на твоя компютър, това се нарича „даунлоуд“ (download). Да „даунлоуднеш“ нещо означава да „свалиш“ нещо.

Даунлоудът на някои неща е платен и някои от тях дори могат да повредят компютъра ти. Затова никога не трябва да сваляш сам от интернет каквото и да било. По-добре е да питаш родителите си или възрастен, на когото имаш доверие, за помощ и разрешение.

Тук можеш да си водиш записки за тази страница:

УСМИВКА, МОЛЯ!

Да правиш снимки е забавно, а да разглеждаш интересни снимки – още повече. Но знаеше ли, че в интернет има възможности да направиш снимките си още по-забавни и по-добри? Да промениш една снимка сам е креативно. Освен това, една снимка може да е хубав погарък за твоите родители или приятели. Всичко това е много лесно и винаги имаш нови възможности за откриване.

Опитай с някоя от тези три безплатни онлайн програми за обработка на снимки – можеш да започнеш веднага:

www.befunky.com www.photofunia.com
www.fotor.com

ВНИМАНИЕ:

- ⦿ Използвай само снимки, които си направил сам.
- ⦿ Винаги искай разрешение от хората, които са на снимката, за ползване или промяна на снимката.
- ⦿ Не публикувай смущаващи снимки с теб или с групи хора.

Тук можеш да си водиш записки за тази страница:

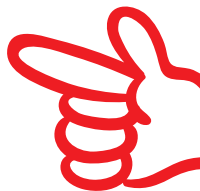
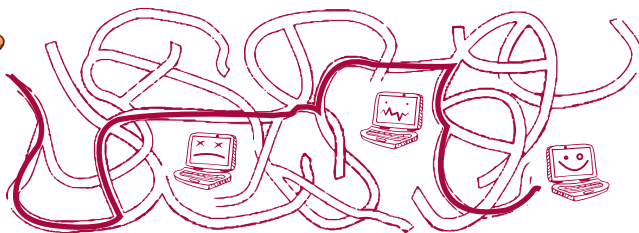

ВЕРНИ ОТГОВОРИ:

СТР.4

СТР.5

Австрия: at

Германия: de

Сърбия: rs

Хърватия: hr

Турция: tr

СТР.6

СТР.16

:-o изумен

@}-,- роза

:-)радостен

:-P плезя се

:-* целувка

:-(тъжен

:-,(плач

:-D силен смях

;-) намигвам

СТР.10

И С Л О П Ш Б Р А У З Ъ Р Ъ М П Г Ю
М Е К С Ъ Р Ф И Р А Н Е Й Л Р Е Я М
Е М Р Е Ж А С М Я Р П В А К Е Й Я Т
Й Р К Г К Л А В И А Т У Р А Ж И К Л
Л Р П Я Ю М У К А И Н Т Е Р А Т Е
Г К С М У А С Ч К Л Й А У Й В Т Я Л
М А К У И Ц П Р И Л О Ж Е Н И Е А О
Х А Р Д У Е Р Й Ж М П Я М А Я Т О С
С О Ф Т У Е Р Т А Т Я Н С Я Я С И Н
Г С М А Р Т А С М А Р Т Ф О Н А Й Л

СТР.11

1. Каква е дължината на Китайската стена?

През 2009, дължината на Китайската стена е измерена 8851.8 км.

2. Колко е висока Айфеловата кула в Париж?

Айфеловата кула в Париж е висока 324 метра.

3. Как се казва столицата на Испания?

Столицата на Испания се казва Мадрид.

СТР.20

Напълно сигурна: wd52zzoe-w87_kei!, lfjTeiow,67uF?, JuDh2013egtGg!

Става: lh89g, 5f2?31, 12MuG

Напълно несигурна: 123456,

